

Tiengemeten:

Speelnatuur in wording

Tekst en foto's: Sigrun Lobst

Dit is een bewerking van het weblog dat ontwerper Sigrun Lobst tijdens de aanleg van Speelnatuur Tiengemeten bijhield. De fragmenten van dit blog laten de vele verschillende werkzaamheden zien, de verrassingen en het plezier als het 'platte' ontwerp steeds meer verandert in een tastbaar, speelbaar landschap.

De volledige tekst is te vinden op: <http://www.natuurmonumenten.nl/content/sigrun-lobst-ontwerpster-van-het-natuurspeelterrein-op-tiengemeten?page=2>

De plek ligt te wachten op wat komen gaat, maart 2011.

1 november

Grote en kleine verrassingen

We verlagen bijna het hele terrein, om dichterbij het waterpeil te komen. Daardoor lijken de vormen en elementen haast uit de aanwezige bodem gesneden, net alsof ze onder de grond liggen te wachten. Er komen verrassingen te voorschijn, zoals die oude mestkelder van beton. Het puin hiervan zal een tweede leven krijgen als gestapelde amfibieënheuvel aan de rand van het gebied.

Mooi om te zien, hoe de werkmannen dagelijks meer vertrouwd raken met het gebied en het ontwerp. De tekening is een beduimd stuk papier en wordt steeds minder geraadpleegd.

10 november

Spelen met steentjes en takjes

Gerrit en ik kwamen met de pont van 8.15u aan. Sander en Rinus, de kraanmachinisten, waren al met de voorbereidingen bezig van wat onze 'japanse dag' zou worden: stenen en stammen plaatsen in het terrein. De kraanmachinisten beheersen hun gereedschap zo goed, dat ze de ste-

nen pakken en neerzetten, alsof je een kiezeltje oppakt... "...Niets meer aan doen!" klonk het telkens, als een steen uiteindelijk, na lang wend en keren, toch nog een stukje verder naar links, een tikkeltje laten zakken die hoek....op z'n uiteindelijke plek zakte. We zijn pas tevreden, als de steen er ligt, alsof het nooit anders was. Achterom kijkend zie

je de schaal van het terrein: wat net nog de kraan bijna liet kiepen, ligt nu als pietepouterig kiezeltje in het landschap...

15 november

Kroon op het terrein

Vandaag maken we een heuse windroos van vier flinke, solitaire stenen, voor elke windstreek één. Het is net 12 uur, als de stenen in concept staan. Inderdaad, de schaduw van

de zuidelijke steen valt op de piketpaal in het midden, raak! Natuurlijk moeten ze nog wel een beetje gedraaid, de noordelijke met de oostelijke geruild, stukje naar binnen, stukje naar buiten, nee rechter op, nee iets meer zakken...en dan staan ze, ons eigen, kleine Stonehenge, sinds de 'oudheid' kroon op Natuurspeelsterrein Tiengemeten.

Gegevens

Opdrachtgever: Natuurmonumenten

Ontwerpers: Sigrun Lobst en Gerrit Roukens

Oppervlakte: 4,5 ha

Ligging: Op het eiland Tiengemeten (Z.H.)

Aangelegde elementen:

speeleilanden, beeklopen, bronnen, moeras met knuppelpad en kijkvlonder, met rioolbuizen doorboord speelgebergte, knotwilgenlaan en hakhoutbosje, wilgendoolhof, weilanden en bossages, wilgenhutten, poortjes en tunnels, speciaal ukkie-eiland voor jonge kinderen, amfibiepuinstapeling....

Ontwerp- en aanlegperiode: 2009 t/m 2012

Open: vanaf 23 juni 2012

29 november

De grote lijnen

Sander en Rinus, de kraanmachinisten, konden lekker doorwerken. 'Het is af!' is de eerste indruk als ik na een week weer kom. Het laatste eiland is gegraven, het laatste stukje van het oude maaiveld is verdwenen...het lijkt af. Natuurlijk moet er nog een heleboel werk gebeuren, maar de grote lijnen liggen er.

Na het werkoverleg rijdt de auto met de 'houtmannen' van de pont. De komende dagen zullen de houten elementen: bruggen, vlonder, afrijbeveiligingen en trapjes gemaakt worden.

6 december

Houten objecten

De regen van de laatste dagen heeft ons flink bewust gemaakt van het geluk, dat we hadden met de eerste, droge werkperiode! Nu kun je geen stap op het terrein zetten zonder een klont modder aan je voeten, die met elke verdere stap groeit...

Aan de houten objecten wordt on-

dertussen hard gewerkt, twee kleine bruggen over de ukkie-beek zijn al af. Bij de bezichtiging delen we de indruk dat de afrijbeveiliging, bedoeld om te voorkomen dat kinderwagens en rolstoelers de beek in rijden, gevaar oplevert voor jonge kindervoetjes. Er ontstaat een discussie over de voordelen en risico's van de beveiliging. Uiteindelijk besluiten we om de houten latten te verwijderen, we schatten het risico voor motorisch zwakke jonge kinderen groter in dan dat voor alerte kinderwagenouders en rolstoelers.

21 december

Duikers worden geplaatst

Vandaag is de plaatsing van de eerste van twee grote duikers, die het mogelijk zullen maken met een vlot of bootje rond het natuurspeelsterrein te varen. Via de duikers kun je op twee plaatsen onder het grote dijkpad door. De maat van de duikers is zo gekozen, dat het wel spannend is, maar niet te benauwd aanvoelt. Bovendien moeten er in noodgevallen en voor onderhoud natuurlijk ook grote mensen in kunnen....

8 januari

Een kleurrijk doolhof

Onze wilgenstekken komen uit de Biesbosch, eenjarig hout van vier verschillende soorten vlechtwilg, met namen als Frans geel, Belgisch rood en Duitse dot, dat wordt een kleurrijk europees doolhof...

Met Liesbeth, de stagiaire, gaan we op pad om te planten, gewapend met ijzeren pinnen en vuistbijlen, voor het geval dat de aarde te stevig is. De dijkjes van het doolhof zijn, voor de stabiliteit, gegraven in ongeroerde grond. Dit werkt goed, zo

blijkt, want we krijgen de ijzeren pinnen met grote moeite de grond in. Dat moet anders...

17 januari De amfibieënmuur

Tijdens het graafwerk werd onverwacht een oude mestkelder gevonden. Besloten is om het puin ervan niet af te voeren, maar te gebruiken. De muur rijst op uit het water; de grote brokken worden los gestapeld, aan de achterzijde gevuld met kleine stukjes steen en zand. Het wordt een uitstekende schuilplek voor am-

fibieën en andere rustzoekers. Dan zorgen een ontsnapte hooglander en een huiskat aan haar wildmenu voor de afronding van ons eilandavontuur van vandaag.

30 januari Onder een witte sluier

Vandaag een sneeuwgrijze lucht en een sneeuw witte sluier over de hele speelnatuur...

Bert en Peter gaan de risicoanalyse voor de speelaanleidingen en de inrichtingselementen te maken. We lopen over het terrein om voor alle elementen, die volgens de wet geen speeltoestellen zijn, te beoordelen wat de risico's zijn. Allereerst de vraag wat wij een aanvaardbaar risico vinden. Dit heeft onder andere te maken met toezicht, EHBO en de context van het terrein. In april, als de werkzaamheden afgerond zijn, zal een complete veiligheidscheck worden gedaan door de TUV Benelux, een van de aangewezen keuringsinstanties in Nederland. Waarschijnlijkheid, afwendbaarheid, ernst van het mogelijke letsel en blootstelling zijn de vier factoren, die we moeten matchen. Telkens is de vraag: 'wat, als...?' We moeten wel opletten, dat we geen al te gekke dingen bedenken. Dat brengt ons weer terug bij ons 'gezonde verstand'.

7 februari Een kleine IJstijd

Dankzij de vorst werd Tiengemeten behalve een eiland, even een onbereikbaar eiland. De pont is niet gemaakt als ijsbreker en ging uit de vaart. Alleen medewerkers en eilandbewoners mochten op de weinige overvaarten nog mee. Gelukkig ben ik sinds 1 februari officieel personeelslid van Natuurmonumenten, verantwoordelijk voor de Speelnatuur op Tiengemeten!

De sneeuw verraadt de gebruikers van het terrein: tunnelbuizen dienen als schuilplaats voor konijn en vogels. Muizen maken bij gebrek aan zachte aarde tunnels in de sneeuw. Vogelsporen overal...grote en kleine pootjes, slijpende staarten en landingsbanen.

8 maart Een vrachtwagen vol speelbos!

Vanochtend op de snelweg, haalde ik hem in, die vrachtwagen met heel ons speelbos erop... 157 bomen, 134 staken voor knotwilgen, 2225 struiken en 115m haag.

Wat nu nog keurig op een vrachtwagen past, verandert over een tijdje in bosjes om je te verstoppen, bomen om onder weg te dromen, hangmatten op te hangen, takkenbossen om er hutten mee te bouwen en nog veel meer... Eerst worden de bomen en struiken opgekuild, volgende week geven we ze de plek waar ze de rest van hun leven zullen groeien.

15 maart Bloeiend klein hoefblad

Vandaag op een stralend blauwe lentedag, met zingende leeuweriken boven ons hoofd, de eerste bloem op de Speelnatuur gespot! Het is klein hoefblad, een echte pionier. Samen met Kees heb ik de plant-

vakken grof uitgezet en met de voeten in de aarde omljnd, Paul en Jan Willem achter ons maakten de plantgaten met de spade binnen onze lijnen. Kees en ik zetten daarna de planten in de gaten en Paul en Jan Willem gooiden ze dicht. Perfect teamwerk, alsof we nooit anders deden...Dat we afwijken van de tekening, daar zijn ze wel aan gewend.

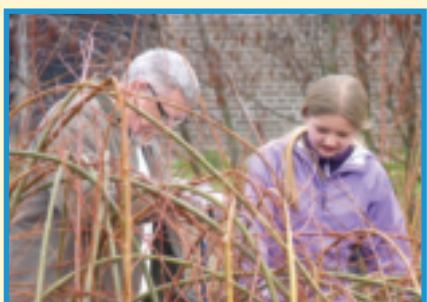

Nu het reliëf er ligt, zie ik natuurlijk heel andere mogelijkheden voor spannende bosjes, zonnige rozen-eilanden, en geheime struikhuizen. Vaak ook is het Kees, die me wijst op een nog mooiere plek of een andere soort voorstelt...

17 maart

Speelnatuur voor grote mensen

Tien toekomstige vrijwilligers kwamen vandaag naar het Ukkie-eiland

v.l.n.r. Reinhard Witt, Joanneke Bijkerk, Sigrun Lobst, Jasper Helmantel en 42 kilo zaden.

om proef te spelen... Er zijn ook een paar kinderen bij, altijd handig, zulke ervaringsdeskundigen! Mijn dochter van veertien aarzelde of ze wel mee zou gaan, of ze niet te vies zou worden, of ze zich niet zou vervelen... Daar kreeg ze geen kans voor. Gemotiveerd door het talent van de ervaren onderwijzers, die het grootste gedeelte van groep vormen en haar de ruimte gaven die ze nodig had, werkte ze hard en volhardend, zoals ik haar lang niet had meegemaakt...

De kinderen maakten dankbaar gebruik van onze bouwsels, maar veruit de meeste tijd waren ze bezig met de losse takken en water, het spannende gereedschap, de planken van de nog niet afgebouwde brug... Die ruimte, sfeer en vooral die losse materialen, dat moeten we vasthouden.

22 t/m 26 maart, het feest van 42 kg slapende schoonheid

23 maart

Vroeg in de ochtend verzamelde zich een groep Duitse, Nederlandse en Vlaamse ontwerpers, biologen en hoveniers voor een studiedag over duurzame inzaai van natuurlijk

groen. Na een lezing van Reinhard Witt, onze kalme workshopleider en een rondleiding door onze kersverse speelnaatuur, oefenden de deelnemers zich in het maken van zaaiplannen en -lijsten met inheemse planten, de verschillende varianten en mogelijkheden werden levendig bediscussieerd.

Aan het einde van de dag een indrukwekkend moment: Joanneke Bijkerk en Jasper Helmantel van de

Cruydt-Hoeck leegden twee grote rugzakken op de tafels: ruim 42 kg zaad in ruim 150 soorten; liefdevol verpakt in zakjes en zakken, voorgesorteerd en gelabeld. Sleeping beauty: een slapende bloemenzee voor onze 4,5 ha speelnaatuur! Het inzaaiplan lijkt een kleurrijk schilderij; met de vormen en kleuren willen we de ruimtelijke compositie en de verschillende sferen van het terrein versterken. Tijdens de

voorbereidingen werd al duidelijk dat de voorwaarden uitzonderlijk goed waren. Onder de afgegraven toplaag van voedselrijke klei kwam op veel plaatsen leemhoudend zand te voorschijn. Bodemanalyse gaf aan: voedselarm en kalkrijk, ideale voorwaarden voor bloemrijkdom! Toen Reinhard Witt en ik in de herfst over het net uitgegraven terrein liepen, kiemde het idee voor het gedifferentieerde inzaaien, het schilderen met zaad. Niet alleen standaard mengsels zouden eraan te pas komen, maar ook solitaire soorten en eigen mengsels van enkele karakteristieke soorten. Onze gezamenlijke droom was vanaf die dag de kinderen onder te dompelen in bloemen, biodiversiteit en schoonheid.

Op basis van inventarisatielijsten begonnen Gerrit Roukens en ik aan de plantenlijst, aangevuld met soorten, die in de verschillende biotopen van de speelnatuur passen en soorten die de speelwaarde verhogen of educatieve mogelijkheden bieden... Nu, een half jaar later, is het plan gerijpt en is het tijd om te zaaien.

24 maart

We kiezen uiteindelijk voor het wer-

ken van klein naar groot: we beginnen met de solitaire soorten en individuele mengsels. Op grote tafels met uitzicht op de speelnatuur worden de zakken en zakjes gesorteerd en de zaden bewonderd. Piepklein of enkele millimeters groot, glanzend of ruw, in ontelbare vormen en kleuren, met wonderbaarlijke aanhangsels of kwastjes, hakjes of puntjes... Zaden, waarvan meerdere 100.000 een gram wegen en soorten, waarvan je per gram nog geen 10 zaden hebt...

Allereerst krijgen de deelnemers een beknopte cursus zaaitechniek. De juiste zwaaiende armbeweging, het volledige openen van de hand op het goede moment en een gelijkmatig loopritme komen aan de orde, dan oefenen we met zand.

In het loop van de dag ontwikkelen we een efficiënte werkwijze: Reinhard en ik lopen met de tekening

en spuitbussen met markeerverf vooruit en spuiten de omtrekken van de verschillende plekken op de aarde met een aanduiding van soort of mengsel erin; achter ons volgen mensen met zaaischalen of emmers voorbereid zaad en zaaien de plekken op afroep meteen in; als laatste volgt een harkploeg, die de zaadjes lichtjes inwerkt.

25 & 26 maart

De kleine stukjes in het begin vroege om coördinatie en structuur, de grote oppervlaktes met de mengsels om geduld en kracht. Gelukkig wisselen de vrijwilligers elkaar af, op zondag werken we met 20 mensen! Maandagmiddag sluiten we het workshop-gedeelte af en verlaten de laatste deelnemers het eiland. Reinhard en ik blijven nog even voor de laatste restjes zaad, nabeschouwingen, onderhoudstips, het bespreken van mogelijke ontwikkelingsscenario's, en ja, ook het opruimen...

Wat een gek gezicht: dagenlang gezwoegd en gezweet en het ziet er net zo uit als voorheen, gelukkig heb ik leren vertrouwen in de wonderen van de natuur.